Vastaus kirjalliseen kysymykseen Tampereen uuden säätiöyliopiston johtosääntöluonnoksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Li Anderssonin /vas ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 8/2018 vp:

> *Onko Tampereen uuden säätiöyliopiston siirtymäkauden hallitus toiminut perustuslakivaliokunnan ja sivistysvaliokunnan tarkoittamalla tavalla ehdottaessaan johtosääntöluonnoksessaan pitkälle uuden säätiöyliopiston tulevaisuuteen vaikuttavia asioita, vaikka sen toimivalta on rajattu vain välttämättömään ja*
>
> *onko uuden säätiöyliopiston siirtymäkauden hallitus toiminut yliopistolain ja perustuslainmukaisesti esittäessään johtosääntöluonnoksen, jossa puututaan merkittävällä tavalla yliopistojen itsehallintoon?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Yliopistoilla on vuodesta 2010 alkaen ollut itsehallintonsa lisäksi myös itsenäisen oikeushenkilön asema. Yliopistot toteuttavat autonomiaansa siten kuin yliopistolaissa säädetään. Yliopiston oma järjestäytyminen ja johtosäännöstä päättäminen ovat keskeisiä yliopistojen autonomiaan kuuluvia kysymyksiä. Yliopiston johtosäännöstä päättää yliopistolain mukaan yliopiston hallitus. Yliopiston hallituksen on johtosäännöstä päättäessään otettava huomioon yliopistolaissa säädetty.

Yliopiston hallituksen valitsee ja sen toimikaudesta päättää yliopistoyhteisön valitsema monijäseninen hallintoelin (säätiöyliopistoissa konsistori). Konsistorin kokoonpanosta ja jäsenmäärästä taas määrätään yliopistolain 26 §:n perusteella yliopiston johtosäännöllä, jonka siis hyväksyy hallitus. Koska konsistorin ja hallituksen välillä on edellä kuvattu keskinäinen riippuvuussuhde, Tampereen uuden yliopiston perustamisessa oli ratkaistava kysymys siirtymäkauden menettelystä.

Tampereen uuden yliopiston perustamisesta säädetään laissa yliopistolain muuttamisesta (940/2017) sekä laissa yliopistolain muuttamisesta annetun lain voimaanpanosta (942/2017, ns. voimaanpanolaki). Näiden lakien mukaisesti Tampereen uusi säätiöyliopisto aloittaa 1.1.2019. Yliopiston järjestäytymisestä ennen sitä säädetään voimaanpanolain 3 §:ssä.

Voimaanpanolain 3 §:n mukaisesti yhdistyvien yliopistojen (Tampereen yliopisto ja Tampereen teknillinen yliopisto) hallitukset ovat valinneet uuden yliopiston siirtymäkauden hallituksen. Uuden yliopiston ensimmäisen monijäsenisen hallintoelimen (konsistori) on aloitettava toimin-

tansa viimeistään 1.4.2018, mikä edellyttää siirtymäkauden hallitukselta muun muassa konsistorin valinnan mahdollistaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tätä ennen. Siirtymäkauden hallitus valitsee myös uuden yliopiston ensimmäisen rehtorin. Lisäksi uuden yliopiston toimielinten – erityisesti siirtymäkauden hallituksen sekä myöhemmin valittavan rehtorin ja monijäsenisen hallintoelimen (konsistori) – ja yhdistyvien yliopistojen tulee voimaanpanolain mukaan yhdessä järjestää uuden yliopiston hallinto ja muut palvelut sekä päätöksenteko niin, että yliopisto voi aloittaa toimintansa 1.1.2019. Uuden yliopiston toimielimet voivat tehdä päätöksiä, sitoumuksia ja oikeustoimia perustettavan yliopiston lukuun.

Tampereen uuden yliopiston siirtymäkauden hallituksella on edellä kuvatuista lakisääteisistä tehtävistä ja aikataulusta johtuen ollut oikeus ja myös velvollisuus vahvistaa yliopistolle johtosääntö ja vaalijohtosääntö, joita ilman konsistoria ei voida valita eikä se voi aloittaa toimintaansa. Konsistorin toiminnan aloittaminen on tärkeää, jotta yliopiston toiminnassa päästään siirtymään perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla viivytyksettä normaaliin säätiöyliopistojen menettelyyn hallituksen valinnan ja muun toiminnan suhteen. Konsistorin ensimmäinen tehtävä on valita uuden yliopiston ensimmäinen yliopistolain mukainen hallitus ja päättää sen toimikaudesta. Konsistorin valitsema hallitus tarvittaessa muuttaa voi yliopiston johtosääntöä tavanomaisella enemmistöpäätöksellä heti tai myöhemmin yliopiston toimiessa.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt uuden yliopiston ensimmäisen hallituksen valintaa lausunnossa PeVL 43/2017 vp, jossa valiokunta edellytti, että "yliopistolain 24 §:ssä säätiöyliopiston hallituksesta säädetystä poikkeusta merkitsevien siirtymäjärjestelyjen ajallinen kesto rajataan vain välttämättömään". Lisäksi perustuslakivaliokunta lausui, että "sivistysvaliokunta voi toteuttaa rajauksen esimerkiksi siten, että uuden säätiöyliopiston monijäseninen hallintoelin valitsee uuden yliopiston hallituksen normaaliksi toimikaudeksi heti järjestäytymisensä jälkeen."

Sivistysvaliokunta muokkasi lakiehdotuksen perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaiseksi korostaen myös "siirtymävaiheen hallituksen toimikauden keston rajaamista vain välttämättömään" (SiVM 14/2017 vp). Sivistysvaliokunta totesi mietinnössään myös, että valiokunnan saaman selvityksen perusteella "tässä tilanteessa on perusteltua edetä perustamalla siirtymäkauden hallitus, jonka valitsee yhdistyvien yliopistojen hallitukset, kuten hallituksen esityksessä ehdotetaan."

Perustuslakivaliokunta ja sivistysvaliokunta eivät siis lausunnossaan ja mietinnössään ottaneet kantaa siirtymäkauden hallituksen toimivallan laajuuteen tai sen rajoittamiseen vaan siirtymäjärjestelyiden ajalliseen kestoon. Tämä kysymys kestosta on voimaanpanolaissa ratkaistu sivistysvaliokunnan tekemällä muutoksella. Näin ollen opetus- ja kulttuuriministeriön käsityksen mukaan siirtymäkauden hallituksen toimivalta on voimaanpanolain 3 §:ssä säädetty hallituksen yleinen ja laaja valmistelutoimivalta. Opetus- ja kulttuuriministeriö korostaa, että koko Tampere3-hankkeen sekä yliopiston henkilöstön ja opiskelijoiden kannalta on välttämätöntä, että uuden yliopiston toiminnan aloittamiseen 1.1.2019 valmistaudutaan mahdollisimman tehokkaasti ja huolellisesti.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 8/2018 vp

Yliopiston hallituksen ja julkisoikeudellisen yliopiston yliopistokollegion osalta yliopistolaissa säädetään, että ne valitsevat puheenjohtajansa keskuudestaan. Säätiöyliopiston konsistorin osalta puheenjohtajasta ei ole säädetty. Uuden yliopiston johtosääntöön kirjattu menettely, jossa puheenjohtajana toimii yliopiston provosti, vastaa Aalto-yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston nykykäytäntöä. Uuden yliopiston johtosäännössä on määrätty myös, että konsistori valitsee professorijäsentensä keskuudesta varapuheenjohtajan, jonka johtamana hallituksen nimitysprosessi konsistorissa käsitellään. Vertailun vuoksi mainittakoon, että tiedekuntien ja niihin rinnastuvien yksiköiden monijäsenisten hallintoelinten osalta yliopistolaissa säädetään, että niiden puheenjohtajana toimii yksikön johtaja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa tarkkaan uuden yliopiston muodostumista Tampereella. Ministeriö myös kunnioittaa yliopiston oikeutta päättää omasta johtosäännöstään sekä järjestäytymistavastaan yliopistolain ja voimaanpanolain puitteissa.

Helsingissä 28.2.2018

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen